

بررسی تطبیقی کارورزی رشته کارشناسی پیوسته آموزش زیست‌شناسی در دانشگاه فرهنگیان با برنامه دوره بالینی کارشناسی پیوسته پرستاری

* حسین سلمان نژاد^۱، هستی پور بابایی حسن سرایی^۲، مریم درجزنی^۳، عاطفه شفیع‌زاده سماکوش^۴
تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۶/۰۷ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۹/۲۰
صفحه ۳ تا ۲۲

چکیده

شایستگی هر نظام آموزشی به‌اندازه شایستگی معلمان آن نظام و کیفیت نظام آموزشی به کیفیت معلمان آن جامعه وابسته است. از مهم‌ترین وظایف دانشگاه فرهنگیان ایجاد صلاحیت حرفه‌ای معلمی در دانشجویان است که بخشی از این صلاحیت‌ها در قالب واحدهای درسی نظری و بخش عمده دیگر آن به شیوه کارورزی و مهارت‌آموزی وابسته است. در این پژوهش، بررسی و مقایسه تطبیقی برنامه درسی کارورزی در دانشگاه فرهنگیان و رشته کارشناسی پیوسته پرستاری (اهداف، محتوی، محل اجرا و روش ارزشیابی) صورت گرفته و نتایج حاصل نشان می‌دهد در نظام برنامه‌ریزی درسی، به‌منظور دستیابی به اهداف دانشگاه فرهنگیان در خصوص تربیت معلمان کارآمد، الگوگیری از سایر رشته‌ها می‌تواند مفید باشد. با توجه به موفقیت فارغ‌التحصیلان پرستاری در عرصه عمل، و همچنین برابری طول مدت تحصیل این دو رشته، به نظر می‌رسد الگوبرداری از این رشته و روش ارائه برنامه بالینی به‌منظور گذر از عرصه نظر به عمل در کارورزی، ضروری به نظر می‌رسد.

واژه‌های کلیدی: کارورزی، دانشگاه فرهنگیان، آموزش زیست‌شناسی، پرستاری، مقایسه تطبیقی.

۱. عضو هیات علمی گروه زیست‌شناسی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. salmannezhad@hotmail.com

۲. دانشجو معلم، دانشکده شهید شرافت، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.

۳. دانشجو معلم، دانشکده شهید شرافت، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.

۴. دانشجو معلم، دانشکده شهید شرافت، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.

مقدمه

«توسعه پایدار» به‌عنوان مفهومی باسابقه، امروزه به یک قالب فکری عمده در بسیاری از کشورها، بالاخص کشورهای در حال توسعه، بدل شده است (هدایتی و زینالی، ۱۳۸۷). متولی برنامه «آموزش برای توسعه پایدار» یونسکو می‌باشد (رضایی و همکاران، ۱۳۹۶). هر بعد از ابعاد توسعه به آموزش‌های ویژه‌ای نیاز دارد (احمدی و همکاران، ۱۳۹۴). اکثر صاحب‌نظران و کارشناسان امور توسعه معتقدند منابع انسانی، اساسی‌ترین نقش را در توسعه جوامع ایفا می‌کنند؛ لذا تربیت نیروی انسانی متخصص و ماهر، به‌عنوان استراتژی اصلی توسعه، بیش از پیش مورد توجه می‌باشد (شیرازی، ۱۳۹۲). دانشگاه‌ها به‌عنوان مهم‌ترین نهادهای آموزشی، مراکز تولیدکننده علم و فرهنگ و همچنین تربیت متخصصان موردنیاز کشور هستند و باید برنامه آموزشی آنها با نیازهای جامعه مطابقت داشته باشد (دهقان‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۸) و این نظام آموزش عالی دارای نقش تعیین‌کننده در تربیت نیروی انسانی است (حسنی نارنج باغی و همکاران، ۱۳۹۶). توجه به رشد کمی در حوزه آموزش و غفلت از رشد کیفی، پیامدهای ناگواری نظیر افت تحصیلی، وابستگی علمی، عدم خلاقیت و کارآفرینی، فرار مغزها و تولید ضعیف علم را برای این نظام در پی دارد (سجادی و همکاران، ۱۳۹۵) و برنامه‌های آموزشی که نیازهای واقعی را مدنظر قرار می‌دهند، مؤثر و قابل توجه هستند (ریاضی و همکاران، ۱۳۹۹). از آنجایی که آموزش و پرورش، کانون رشد شخصیت افراد در تمامی جنبه‌های فردی و اجتماعی است و پیشرفت جوامع از نظر شاخص‌های انسانیت و توسعه پایدار شخصیتی و علمی به آموزش و پرورش وابسته است، نقش معلم به‌عنوان شاخص‌ترین عنصر جهت رویارویی با بحران‌های نظام آموزشی نمود ویژه‌ای پیدا می‌کند (احسانی تیلیمی و همکاران، ۱۳۹۵) و باید مهارت و دانش را در ایشان گسترش داد (احمدی و همکاران، ۱۳۹۴). تحول در نظام‌های آموزش و پرورش، به‌عنوان پیش‌نیاز به اهداف توسعه پایدار ارزیابی شده است (خروشی، ۱۳۹۹) و برای دستیابی به توسعه پایدار، توجه بیش‌تر به تربیت معلم ضروری است (فرخی و طاطاری، ۱۳۹۹) و (جعفری کمانگر و احسانی تیلیمی، ۱۳۹۹). از این‌رو، سرمایه‌گذاری در بخش تربیت معلم بیشتر از هر چیز دیگری می‌تواند عملکرد علمی و عملی دانش‌آموزان را توسعه دهد (عرب‌زاده و همکاران، ۱۴۰۰). تحقق چنین هدفی مستلزم آن است که نظام تربیت معلم و برنامه‌های درسی آن، بر مدار دیگری تنظیم شوند (ایران‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۹). برابر آنچه در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش آمده، لازم است معلمان از کارایی و کارآمدی لازم برخوردار باشند (عظیمی، ۱۳۹۹). در کشورهای پیشرفته، تأکید بر دوره

کارورزی یا تدریس عملی یکی از جنبه‌های برجسته تربیت‌معلم محسوب می‌شود (عرب‌زاده و همکاران، ۱۴۰۰). کارورزی^۱ دوره‌ای است که اشخاصی که وارد خدمت می‌شوند، بی حقوق و برای آشناسدن با کار خدمت می‌کنند و همچنین کارآموز کسی است که مشغول آموختن کار است (فرخی و طاطاری، ۱۳۹۹). کارورزی گرانیگاه حرفه‌ی مقدس معلمی و لنگر عمل و درنگ در تجربه کاری است. کارورزی یک کارگاه خودباوری برای معلم آینده و عبور از مرحله نظر به عمل است. کارورزی فرصتی برای امکان‌سنجی، اطمینان از پرورش، یادگیری خودنظارتی، عمق بخشی به آموخته‌ها و دوره خوداکتشافی است (صحبت‌لو، ۱۳۹۹).

از سوی دیگر، سلامت به‌عنوان رفاه کامل جسمی، روانی و اجتماعی، عرصه‌ای است که پیوندی وثیق با سایر عرصه‌های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، صنعتی و ... هر جامعه دارد (هدایتی و زینالی، ۱۳۸۷). دانشگاه‌های علوم پزشکی در کنار ارائه خدمات بهداشتی و درمانی، مأموریت مهم تربیت افراد توانمند و شایسته‌های که دارای دانش، نگرش و مهارت‌های سلامت‌آحاد جامعه باشد را برعهده دارند (دهقان‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۸). در این بین، پرستاری از حرف پیچیده علوم پزشکی است که در صورت عدم طراحی برنامه‌های مناسب و باکیفیت آموزشی، خسارات جبران‌ناپذیری بر سلامت جامعه، اعتبار علمی دانشگاه و دانش‌آموختگان وارد می‌کند (سجادی و همکاران، ۱۳۹۵). آنچه دانشجویان در محیط بالینی انجام می‌دهند، «کار بالینی آ» نام دارد. آموزش بالینی یکی از اجزای بااهمیت برنامه آموزش پرستاری است (جهان‌پور و همکاران، ۱۳۹۱). تمرین بالینی فرصتی را برای اخذ تصمیم بالینی، کاربرد تئوری^۳ در بالین، یادگیری اولویت‌بندی تصمیمات، یادگیری مدیریت زمان و افزایش مهارت بالینی فراهم می‌آورد؛ همچنین انجام کار بالینی موجب افزایش توانایی حل مشکل‌های بالینی در دانشجویان می‌گردد (جهان‌پور و همکاران، ۱۳۹۱) و (برهانزهی و همکاران، ۱۴۰۰).

پیشینه پژوهش

عبدالخانن (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان «بررسی تطبیقی کارورزی در دانشگاه فرهنگیان با برنامه دوره بالینی دکتری عمومی پزشکی» پس از یک مطالعه تطبیقی به این نتیجه رسیدند که از آنجایی که ماهیت دو برنامه بالینی در پزشکی و کارورزی در دانشگاه فرهنگیان با یکدیگر متفاوت است، مقایسه این دو برنامه به دلیل متفاوت بودن آن‌ها کار درستی به نظر نمی‌رسد. ملالی‌نژاد و ذکاوتی (۱۳۸۷) پس از یک مطالعه تطبیقی در خصوص برنامه درسی تربیت‌معلم در کشورهای انگلستان، فرانسه، ژاپن، مالزی و ایران در خصوص وضعیت کارورزی (تمرین معلمی) به این نتیجه رسیدند: همه کشورها واحدهایی را تحت عنوان تمرین معلمی برای حضور دانشجو معلمان در کلاس درس و مدرسه در نظر گرفته‌اند و آن را یکی از ضروری‌ترین برنامه‌های تربیت‌معلم می‌دانند و برنامه‌های خود را بر اساس آن طراحی کرده‌اند. قنبری، دیناروند و سلیمانی (۱۳۹۳) در پژوهشی که تحت عنوان «بررسی تطبیقی نظام تربیت‌معلم در ایران، انگلستان و ژاپن» انجام دادند، به این نتیجه رسیدند که برنامه کارآموزی دانشجو معلمان در آن کشورها به نحوی تدارک دیده شده

1. Internship
2. Clinical work
3. Theory

که معلم اطمینان حاصل کند برای چالش‌های کلاس به‌خوبی آماده شده است. امین خندقی و وفائی (۱۳۸۹) در پژوهش خود که به بررسی تطبیقی نظام برنامه‌دستی تربیت‌معلم در دو کشور ایران و آلمان پرداخته است، به این نتیجه رسیدند که در برنامه‌دستی تربیت‌معلم آلمان، دانشجومعلمان چگونگی یادگیری و طرز سازماندهی به یادگیری را فرامی‌گیرند؛ ولی در برنامه‌دستی نظام تربیت‌معلم ایران، بیشتر بر حجیم‌تر کردن منابع اطلاعاتی برنامه‌ها تأکید شده است. ویسیانا و مایورگا و گاتو^۴ (۲۰۱۳) به بررسی اثر کارآموزی در معلمان قبل از خدمت، در تربیت‌بدنی پرداختند. نتایج نشان داد که قبل از کارآموزی، برنامه‌ریزی مهم‌ترین مرحله برای معلمان قبل از خدمت بود. پس از کارآموزی، مداخله با توجه به پیش‌آزمون به طور معنی‌داری افزایش یافته و بالاتر از برنامه‌ریزی شد. هندریکسه^۵ (۲۰۱۳) در یک مطالعه موردی کیفی که به دیدگاه معلمان راهنما و کارآموزان، در زمینه اخلاق و فعالیت‌های روزمره یک مدرسه خصوصی محلی انجام داده، به بررسی عوامل تسهیل‌کننده یا مانع توسعه و رشد حرفه‌ای معلمان کارآموز، پرداخته است. نتایج نشان داد که کارآموزان دانشجومعلم در زمینه مشارکت و مداخله در فعالیت‌های مربوط به مدرسه، توسعه یافته و معلمان راهنما نیز به شیوه‌های مختلف و از همه مهم‌تر با فراهم‌سازی فرصت، به تأمل در تدریس شخصی خود پرداختند (عبدالخانی، علی و عبدالخانی، سکینه، ۱۳۹۶).

روش پژوهش

پژوهش حاضر، یک پژوهش تطبیقی بوده و اطلاعات موردنیاز جهت انجام مقایسه تطبیقی، از طریق اسناد و مدارک کتابخانه‌ای، مقالات فارسی و انگلیسی و جستجو در شبکه جهانی اینترنت مانند پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی، پایگاه تخصصی مجلات نور و پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران، سایت وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و نیز بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و همچنین وبسایت دانشگاه فرهنگیان، گردآوری شده است. الگوی مورد استفاده در این زمینه، الگوی جرج برودی^۶ است که چهار مرحله توصیف^۷، تفسیر^۸، هم‌جواری^۹ و مقایسه^{۱۰} را در مطالعات تطبیقی مشخص می‌کند. براین اساس، اطلاعات موردنیاز درباره برنامه‌ها از منابع معتبر گردآوری و تفسیر شده‌اند، سپس طبقه‌بندی و در آخر شباهت‌ها و تفاوت‌ها مورد بررسی و مقایسه قرار گرفته‌اند.

جامعه پژوهش حاضر شامل برنامه‌های درسی دوره کارشناسی پیوسته مصوب برای رشته پرستاری و نیز دانشگاه فرهنگیان است. نمونه انتخاب شده از دانشگاه فرهنگیان، برنامه درسی دوره کارشناسی پیوسته رشته آموزش زیست‌شناسی (مصوب جلسه ۲۴۶ گروه هماهنگی برنامه‌ریزی تربیت‌معلم مورخ ۱۳۹۹/۰۴/۱۰) و نیز سرفصل دروس کارورزی دوره‌های کارشناسی پیوسته، مصوب معاونت آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشگاه فرهنگیان (نسخه بازنگری شده مورخ ۱۳۹۶/۶/۱۵) است که توسط وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به تصویب رسیده است. نمونه انتخاب شده در رشته پرستاری، برنامه درسی دوره کارشناسی پیوسته پرستاری (مصوب پنجاه و چهارمین جلسه شورای عالی برنامه‌ریزی علوم پزشکی مورخ ۱۳۹۳/۰۲/۲۷) است.

4 . Viciano & Mayorga-Vegato
5 . Hendrikse
6 . George Z. F. Bereday
7 . Description

8 . Interpretation
9 . Juxtaposition
10 . Comparison

یافته‌های پژوهش

نتایج بررسی‌های مقایسه‌ای برنامه درسی دو رشته کارشناسی پیوسته آموزش زیست‌شناسی دانشگاه فرهنگیان و کارشناسی پیوسته پرستاری در جداول ۱ تا ۷ آمده است:

جدول ۱- مقایسه برنامه درسی دو رشته کارشناسی پیوسته پرستاری و کارشناسی پیوسته آموزش زیست‌شناسی

مقیاس ارزیابی	کارشناسی پیوسته پرستاری	کارشناسی پیوسته آموزش زیست‌شناسی
طول دوره کارشناسی	۴ سال	۴ سال
مجموع کل واحدها	۱۳۰ واحد	۱۵۰ واحد
مجموع واحدهای کارآموزی و کارروزی	۳۹ واحد	۸ واحد
نسبت واحدهای اختصاص‌یافته به کارآموزی و کارروزی نسبت به مجموع کل واحدها	۳۰٪	۵/۳٪
مدت‌زمان در نظر گرفته شده به‌ازای هر واحد کارآموزی یا کارروزی در طول ۱ ترم	۵۱ ساعت	۶۸ ساعت
مجموع ساعات اختصاص‌یافته به دوره کارآموزی و کارروزی	۱۹۸۹ ساعت (۹۱۸ ساعت کارآموزی و ۱۰۷۱ ساعت کارروزی)	۵۴۴ ساعت
نسبت زمان اختصاص‌یافته به واحدهای کارآموزی و کارروزی نسبت به مجموع کل ساعات آموزشی	۵۲/۸۴٪	۱۸/۹۴٪
زمان ورود به محیط عملی	ترم ۲	ترم ۵
نمره حدنصاب قبولی در واحدهای کارروزی	۱۲	۱۴

جدول ۲- بررسی شباهت‌ها و تفاوت‌های دوره کارآموزی و کارورزی در رشته پرستاری و آموزش زیست شناسی

دانشگاه فرهنگیان

تفاوت‌ها	شباهت‌ها
عناوین تمامی دروس شامل نظری، عملی، کارگاهی، کارآموزی و کارآموزی در عرصه در دو رشته مشترک است.	در برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان ۲ واحد تحت عنوان «پروژه» دیده می‌شود؛ اما در برنامه درسی پرستاری به چشم نمی‌خورد.
در هر دو رشته، دوره کارورزی در انتهای مقاطع مورد مطالعه برنامه‌ریزی شده است.	دوره کارشناسی پرستاری شامل دو مقطع کارآموزی و کارآموزی در عرصه (کارورزی) است، در صورتی که در دانشگاه فرهنگیان فقط از نام کارورزی سخن به میان آمده است.
همواره سعی بر آن است تا ضمن دوره کارآموزی و کارورزی در هر دو رشته، قدرت تصمیم‌گیری و اعتماد به نفس در دانشجویان تقویت گردد.	ساعات در نظر گرفته شده به‌ازای هر واحد نظری، عملی و کارگاهی در دو رشته متفاوت بوده و ساعت در نظر گرفته شده به‌ازای هر واحد کارورزی در دانشگاه فرهنگیان، بیشتر از دوره کارآموزی و کارورزی در رشته پرستاری است.
کسب مهارت‌های پژوهشی در هر دو برنامه مشاهده می‌گردد.	ماهیت مهارت‌های پژوهشی به‌کاررفته در هر دو برنامه با یکدیگر متفاوت است، در کارورزی تأکید بر انواع مشاهده و پژوهش روایتی است، حال آنکه در دوره پرستاری نوعی مهارت حل مسئله مشاهده می‌گردد.

شباهت‌ها	تفاوت‌ها
<p>با وجود آنکه در برنامه کارآموزی و کارروزی هر دو رشته نوعی مشاهده علمی صورت می‌گیرد، اما در دوره پرستاری فرصت تجربه‌اندوزی مستقیم بیشتری از لحاظ زمانی برای دانشجویان فراهم می‌گردد؛ زیرا قسمتی از دروس نظری رشته پرستاری در حین کارآموزی ارائه می‌گردد و محتوای دروس ارائه شده در دوره کارآموزی پرستاری، ترکیبی از دروس نظری و عملی است. این مورد در دانشگاه فرهنگیان مشاهده نشده و در دوره کارروزی دانشگاه فرهنگیان فقط دروس با ماهیت عملی مطرح می‌شوند. البته، در دانشگاه فرهنگیان، جهت تبادل نظر و نقد تدریس دانشجویان چند جلسه به سمینار کلاسی اختصاص داده شده است که این مورد نیز در کارآموزی و کارروزی رشته پرستاری مشاهده نمی‌شود.</p>	<p>ضمن دوره کارآموزی و کارروزی در هر دو رشته، فرصت تجربه‌اندوزی مستقیم و تلفیق دانسته‌های تئوری (نظری) با عمل برای دانشجویان در محیطی واقعی (بیمارستان‌ها و مدارس) فراهم می‌گردد.</p>
<p>هم در دوره کارآموزی و کارآموزی در عرصه رشته پرستاری و هم در کارروزی دانشگاه فرهنگیان به نقش ارزشیابی پوشه‌کار تأکید شده است. در ارزشیابی پایانی دانشجومعلم‌ان ارائه نتایج یافته‌ها و فعالیت‌ها در مدرسه به‌صورت سمینار و نیز ارزیابی پوشه کار دانشجو مطرح است که بیشتر جنبه توصیفی و نظری دارد؛ اما ارزیابی دانشجویان رشته پرستاری بر اساس نتایج آزمایش‌های عملی در هر جلسه، لاگ‌بوک و کارپوشه صورت می‌گیرد و در نتیجه عملکرد دانشجو در تمامی مراحل کارآموزی و کارروزی به‌طور عملی و تخصصی بررسی می‌شود.</p>	<p>در دوره کارآموزی و کارروزی هر دو رشته به ارزشیابی مستمر دانشجویان توجه شده و برای کلیه فعالیت‌های دانشجویان امتیاز تعلق می‌گیرد. نمره پایانی دانشجویان به‌صورت عددی بین صفر تا بیست مشخص می‌شود.</p>
<p>در رشته پرستاری، بیمارستان‌های آموزشی از ساختاری قانونمند و متناسب با ویژگی‌های کارورزان برخوردار هستند، اما مدارس مجری طرح کارروزی باتوجه به عدم وجود برنامه‌ای سازماندهی شده و نظارت کافی، اغلب نیازهای کارورزان را به‌درستی برآورده نمی‌سازند.</p>	<p>با بررسی محل اجرای دوره کارروزی هم در دانشگاه فرهنگیان و هم در رشته پرستاری، می‌توان نتیجه گرفت در هر دو دوره، محیط اجرای برنامه، محیطی عملیاتی است (کارروزی در رشته پرستاری در بیمارستان‌های آموزشی و کارروزی دانشگاه فرهنگیان در مدارس مجری طرح کارروزی به وقوع می‌پیوندد). در دوره کارآموزی و کارروزی هر دو رشته، فردی به‌عنوان الگو وجود دارد. در پرستاری، منتور و در برنامه فرهنگیان، معلم‌راهنما نقش الگوی عملی و اخلاقی را برای دانشجویان ایفا می‌کند.</p>

جدول ۳- طول دوره، دروس و تعداد واحدهای درسی در دانشگاه فرهنگیان و دوره کارشناسی پیوسته پرستاری

نمونه مورد بررسی									طول دوره، دروس و تعداد واحدهای درسی																	
دوره کارشناسی پیوسته پرستاری									طول دوره									۴ سال								
									دروس عمومی									۲۲ واحد								
									دروس پایه									۱۵ واحد								
									دروس تخصصی									۵۴ واحد								
									کارآموزی									۱۸ واحد								
									کارآموزی در عرصه									۲۱ واحد								
									جمع کل									۱۳۰ واحد								
									۱ واحد نظری									۱۷ ساعت								
									۱ واحد عملی یا آزمایشگاهی									۳۴ ساعت								
									۱ واحد کارگاهی									۵۱ ساعت								
۱ واحد کارآموزی									۵۱ ساعت																	
۱ واحد کارآموزی در عرصه									۵۱ ساعت																	
کارورزی رشته آموزش زیست شناسی دانشگاه فرهنگیان									ترم									۱								
									دروس نظری									۱۴/۵								
									دروس عملی									۳/۵								
									کارورزی									—								
									پروژه									—								
									جمع کل									۱۸								
									جمع کل									۱۵۰ واحد								
									۱ واحد نظری									۱۶ ساعت								
									۱ واحد عملی									۳۲ ساعت								
									۱ واحد کارگاهی									۴۸ ساعت								
۱ واحد کارورزی									۶۸ ساعت																	
۸			۷			۶			۵			۴			۳			۲			۱					
۱۳			۱۴			۱۲			۱۴			۱۶			۱۷			۱۴			۱۴/۵					
۱			۲			۵			۳			۴			۳			۴			۳/۵					
۲			۲			۲			۲			—			—			—			—					
۲			—			—			—			—			—			—			—					
۱۸			۱۸			۱۹			۱۹			۲۰			۲۰			۱۸			۱۸					

جدول ۴- مشخصات کلی برنامه کارروزی در دانشگاه فرهنگیان و دوره کارشناسی پیوسته پرستاری

مشخصات کلی برنامه	نمونه مورد بررسی
<p>دوره کارشناسی پیوسته پرستاری شامل دو مقطع یا مرحله است:</p> <p>(۱) مقطع کارآموزی: زمان گذراندن کارآموزی ۹۱۸ ساعت است که طی آن دوره‌های اصول و مهارت‌های پرستاری، پرستاری بهداشت مادر و نوزاد، پرستاری سلامت جامعه/ فرد و خانواده/ محیط، پرستاری بزرگسالان/ سالمندان، پرستاری در مشکلات شایع ایران، پرستاری کودک سالم و پرستاری بیماری‌های کودکان، پرستاری بهداشت روان و بیماری‌های روان، پرستاری مراقبت‌های ویژه و فارماکولوژی بالینی گذرانده می‌شود. کلیه کارروزی‌ها هم‌زمان با دروس تخصصی مربوطه در همان نیمسال ارائه می‌شوند. محل گذراندن کارآموزی‌ها، بیمارستان‌های آموزشی هستند. تعداد واحد: ۱۸ واحد</p> <p>(۲) مقطع کارآموزی در عرصه: زمان مطلوب گذراندن مرحله کارآموزی در عرصه ۱۰۷۱ ساعت است که طی آن دوره‌های پرستاری بهداشت مادر و نوزاد، پرستاری سلامت جامعه/ فرد و خانواده/ محیط، پرستاری بزرگسالان/ سالمندان و پرستاری مراقبت در منزل، پرستاری بیماری‌های کودکان، پرستاری مراقبت‌های ویژه، اصول مدیریت خدمات پرستاری و پرستاری اورژانس در بحران‌ها و حوادث غیرمترقبه در بیمارستان‌های آموزشی و با سایر بیمارستان‌هایی که قابلیت پذیرش کارورز را داشته باشند، گذرانده می‌شود. تعداد واحد: ۲۱ واحد</p> <p>ترم‌های ارائه درس: (کارآموزی: ترم ۲ تا ۶) و (کارآموزی در عرصه: ترم‌های ۷ و ۸)</p>	<p>دوره کارشناسی پیوسته پرستاری</p>
<p>عنوان: کارروزی (شامل: کارروزی ۱، کارروزی ۲، کارروزی ۳، کارروزی ۴) تعداد واحد: مجموعاً ۸ واحد (کارروزی ۱ = ۱ واحد، کارروزی ۲ = ۲ واحد، کارروزی ۳ = ۲ واحد، کارروزی ۴ = ۳ واحد، کارروزی ۵ = ۴ واحد) نوع ارائه: واحد کارروزی ساعات آموزشی: ۵۴۴ ساعت (کارروزی ۱ = ۱۳۶ ساعت، کارروزی ۲ = ۱۳۶ ساعت، کارروزی ۳ = ۱۳۶ ساعت، کارروزی ۴ = ۱۳۶ ساعت) ترم‌های ارائه درس: (کارروزی ۱ = ترم ۵) و (کارروزی ۲ = ترم ۶) و (کارروزی ۳ = ترم ۷) و (کارروزی ۴ = ترم ۸)</p>	<p>کارروزی رشته آموزش زیست‌شناسی دانشگاه فرهنگیان</p>

اهداف برنامه درسی	عنوان برنامه
<p>(۱) کارآموزی:</p> <p>هدف از این مرحله رسیدگی به بیماران با حضور مربی و به دست آوردن توانایی‌های لازم در به کار بردن اندیشه و استقلال و نتیجه‌گیری سریع به منظور برخورد منطقی و صحیح با بیمار و طراحی عملیات پیشگیری و درمانی است.</p> <p>(۲) کارآموزی در عرصه</p> <p>کارآموزی در عرصه باهدف توانمندسازی دانشجو در انجام کار مستقل پرستاری است. در این دوره، دانشجویان با عنوان «اینترشیپ^{۱۱} پرستاری» وارد بخش می‌شوند. پس از سپردن ایشان به بخش توسط مربی، تقسیم کار صورت می‌گیرد و با منتورینگ پرستار مسئول، تمام کارهای بیمار تحویل گرفته شده، توسط دانشجو انجام می‌شود. این عمل با هدف استقلال در انجام کارهای پرستاری، کسب تجربه، به دست آوردن اعتماد به نفس، یادگیری در شرایط واقعی با حداکثر مسئولیت، جهت تبدیل شدن به یک پرستار حرفه‌ای صورت می‌گیرد.</p> <p>تکنیک‌های آموزش بالینی در پرستاری</p> <p>«پرستورشیپ^{۱۲}</p> <p>تعریف پرستورشیپ و ساختار آن از کشوری به کشوری دیگر تا حدودی متفاوت است. بر اساس تعریف انجمن پرستاری کانادا، پرستورشیپ یک روش آموزش و یادگیری با استفاده از پرستاران به عنوان الگوهای نقش بالینی است. پرستورشیپ یک ارتباط رسمی، یک‌به‌یک، در یک محدوده زمانی مشخص بین یک پرستار باتجربه (پرستور) و یک فرد ناویس (پرستپی) است که جهت کمک به فرد ناویس در تطابق و اجرای موفقیت‌آمیز یک نقش جدید طراحی می‌شود. پرستورشیپ معمولاً کسب دانش پایه، مهارت‌ها و ویژگی‌های فردی و اجتماعی شدن در حرفه یا حوزه خاصی از بالین را مد نظر قرار می‌دهد. ناویس ممکن است یک دانشجو و یا پرستار بالین باشد که به نقش، حوزه یا محیط جدید منتقل شده است (صفر علیخوانی، ۱۳۹۲).</p> <p>«منتورینگ^{۱۳}</p> <p>منتورینگ یک ارتباط حرفه‌ای اغلب طولانی‌مدت، داوطلبانه و سودمند است که در آن یک فرد باتجربه و آگاه (منتور)، فرد دارای تجربه کمتر (منتی) را حمایت می‌کند. مفهوم منتورینگ اخیراً در مراکز سلامتی در رشته پرستاری کاربرد پیدا نموده است (کریمی موقنی و یزدی مقدم، ۱۳۹۳). منتورینگ از نظر زمانی از پرستورشیپ طولانی‌تر است. دانشجویان بعد از ورود به بیمارستان به یک پرستار باتجربه‌تر سپرده می‌شوند. منتور در جایگاه یک الگو برای دانشجو است و او علاوه بر عملیات‌های پیشگیری، اخلاق‌مداری و اخلاق حرفه‌ای پرستاری را نیز از او یاد می‌گیرد.</p>	<p>دوره</p> <p>کارشناسی</p> <p>پیوسته</p> <p>پرستاری</p>

11. Intership
12. Preceptorship
13. Mentoring

ادامه جدول ۵- اهداف برنامه کارورزی در دانشگاه فرهنگیان و دوره کارشناسی پیوسته پرستاری

اهداف برنامه درسی	عنوان برنامه
<p style="text-align: center;">کارورزی ۱ □</p> <p>در پایان این واحد یادگیری دانشجو معلم قادر خواهد بود: با مشاهده تأملی مسئله‌های آموزشی/ تربیتی در سطح کلاس درس و مدرسه را شناسایی و با استفاده از شواهد و مستندات علمی آن را تبیین نماید. مشاهدات تأملی و یافته‌های تجربی حاصل از واکاوی روایت‌ها را ثبت و گزارش نماید.</p> <p style="text-align: center;">کارورزی ۲ □</p> <p>در پایان این واحد یادگیری دانشجو معلم قادر خواهد بود: ۱) با تداوم مطالعه موقعیت یادگیری (در سطح کلاس درس یا مدرسه) مشکلات/ نیازهای فردی، گروه‌های کوچک/ بزرگ را شناسایی/ بازشناسی کند و فعالیت‌هایی را برای رفع مشکلات/ نیازهای یادگیری طراحی، تولید، اجرا و ارزیابی نماید. ۲) تجربیات خود از مشارکت در فرایند آموزش را واکاوی نموده و یافته‌های خود را روایت نماید.</p> <p style="text-align: center;">کارورزی ۳ □</p> <p>در پایان این واحد یادگیری دانشجو معلم قادر خواهد بود: با تحلیل محتوای برنامه درسی/ کتاب درسی مفاهیم و مهارت‌های اساسی را شناسایی و طرح یادگیری را طراحی، اجرا و ارزیابی نموده و تأثیرات آن بر نتایج توانایی دانش‌آموزان در انتقال آموخته‌ها به موقعیت جدید را مورد ارزیابی قرار دهد. نتایج تجربیات خود از فرایند طراحی، اجرا و ارزیابی و بازاندیشی را باتکیه بر عقلانیت عملی در قالب «کنش پژوهی» فردی گزارش کند.</p> <p style="text-align: center;">کارورزی ۴ □</p> <p>در پایان این واحد یادگیری دانشجو معلم قادر خواهد بود: با تحلیل محتوای برنامه درسی/ کتاب درسی واحد یادگیری برای کسب شایستگی‌های مورد انتظار در برنامه درسی را با مشارکت معلمان در سطح مدرسه طراحی، اجرا و تأثیر آن را در بهبود عملکرد دانش‌آموزان مورد ارزیابی قرار دهد. با ثبت و واکاوی تجربیات در فرایند «درس پژوهی»، یافته‌های حاصل از عملکرد حرفه‌ای خود در سطح مدرسه را گزارش نماید.</p>	<p>کارورزی رشته آموزش زیست‌شناسی دانشگاه فرهنگیان</p>

جدول ۶- محتوای برنامه کارورزی در دانشگاه فرهنگیان و دوره بالینی کارشناسی پیوسته پرستاری

محتوای برنامه درسی			عنوان برنامه
کارآموزی			دوره کارشناسی پیوسته پرستاری
ساعت	واحد	عنوان کارآموزی	
۵۱	۱	اصول و مهارت‌های پرستاری	
۱۰۲	۲	پرستاری بهداشت مادر و نوزاد	
۱۰۲	۲	پرستاری سلامت جامعه/ فرد و خانواده/ محیط	
۱۰۲	۲	پرستاری بزرگسالان/ سالمندان ۱	
۱۰۲	۲	پرستاری بزرگسالان/ سالمندان ۲	
۱۰۲	۲	پرستاری بزرگسالان/ سالمندان ۳	
۵۱	۱	پرستاری در مشکلات شایع ایران	
۱۰۲	۲	پرستاری کودک سالم و پرستاری‌های بیماری‌های کودکان	
۱۰۲	۲	پرستاری بهداشت روان و پرستاری بیماری‌های روان	
۵۱	۱	پرستاری مراقبت‌های ویژه	
۵۱	۱	فارماکولوژی بالینی	
۹۱۸	۱۸	جمع	
کارآموزی در عرصه			
ساعت	واحد	عنوان کارآموزی در عرصه	
۱۰۲	۲	پرستاری بهداشت مادر و نوزاد	
۱۰۲	۲	پرستاری سلامت جامعه/ فرد و خانواده/ محیط	
۴۰۸	۸	پرستاری بزرگسالان/ سالمندان (۱-۳) و پرستاری مراقبت در منزل	
۱۰۲	۲	پرستاری‌های بیماری‌های کودکان	
۱۵۳	۳	پرستاری مراقبت‌های ویژه	
۱۰۲	۲	اصول و مدیریت خدمات پرستاری	
۱۰۲	۲	پرستاری اورژانس در بحران و حوادث غیرمترقبه	
۱۰۷۱	۲۱	جمع	

جدول ۷- محل اجرای دوره کارروزی در دانشگاه فرهنگیان و دوره بالینی کارشناسی پیوسته پرستاری

نمونه مورد بررسی	محل اجرای دوره کارروزی
دوره کارشناسی پیوسته پرستاری	بیمارستان‌ها؛ مرکز آموزش درمانی - پژوهشی (بیمارستان‌های آموزشی) به بیمارستان‌هایی اطلاق می‌شود که زیر نظر دانشگاه‌های علوم پزشکی اداره می‌شوند و در کنار ارائه خدمات آموزشی به بیماران، به آموزش دانشجویان پزشکی و پرستاری و سایر تخصص‌های مرتبط با پزشکی می‌پردازند. پزشکی که در بیمارستان‌های آموزشی طبابت می‌کنند، عضو هیئت‌علمی دانشگاه هستند. ریاست بیمارستان و همه بخش‌های بیمارستان‌های آموزشی توسط دانشگاه علوم پزشکی که بیمارستان زیر نظر آن اداره می‌شود، تعیین می‌شود.
کارروزی رشته آموزش زیست‌شناسی دانشگاه فرهنگیان	مدرسه‌های مجری کارروزی که اغلب به انتخاب اداره آموزش و پرورش محل خدمت دانشجو و باتوجه به نزدیک‌ترین مدرسه به محل زندگی او تعیین می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

لزوم توجه به درس کارروزی و اهمیت آن در کسب شایستگی‌های حرفه‌ای و تخصصی دانشجو معلمان از نکات قابل توجه در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش است (صحبت لو، ۱۳۹۹). طبق این سند، فرایند آماده‌سازی مربیان باید امکان کشف موقعیت را متناسب با نیازها و چالش‌های واقعی کلاس درس و محیط آموزشی، در حال و آینده برای مربیان فراهم کند (وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۹۰). در اساسنامه دانشگاه فرهنگیان، درس کارروزی باتوجه به رسالت این دانشگاه از اهمیت و جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. همچنین در ذیل ماده ۲۸- تبصره ۳- چنین آمده است که دانشجویان دوره کارشناسی «دانشگاه فرهنگیان» موظف‌اند طبق برنامه آموزشی مصوب، حداقل ۸ واحد درسی به‌عنوان کارآموزی به تدریس بپردازند و «وزارت آموزش و پرورش» موظف است زمینه اجرای آن را فراهم کند؛ بنابراین در اساسنامه دانشگاه فرهنگیان که یکی از اسناد بالادستی این دانشگاه است، دورنمای درس کارروزی و چرایی و چگونگی آن به‌خوبی روشن شده است (صحبت لو، ۱۳۹۹). برای تربیت دانشجو معلم سرآمد و فکور، شایستگی‌های حرفه‌ای و تخصصی و توانمندسازی دانشجویان، گذراندن درس کارروزی امری ضروری است. حال با عنایت به اهمیت کارروزی در دانشگاه فرهنگیان، آیا شکل موجود از ارائه این واحد می‌تواند ما را به اهداف فوق برساند؟ اگرچه کارروزی در مقطع کارشناسی تربیت‌معلم در ایران نسبت به مقطع کاردانی از نظر تعداد واحدها و محتوا، پیشرفت قابل توجهی داشته است، اما تخصیص تنها ۴ واحد درسی (مجموعاً ۸ واحد) برای این موضوع نشان‌دهنده سهم بسیار کمی از دوره تربیت دانشجو معلم

در طول چهار سال است. دوره تربیت معلم به مدت چهار سال است، بنابراین محدوده موضوعی کارآموزی علی‌رغم مزیت‌هایی که دارد به دلیل کمبود وقت کافی، ممکن است مؤثر واقع نشود (حجازی و بختیاری، ۱۳۹۹)؛ بنابراین، این‌طور به نظر می‌رسد که امکان دستیابی به این هدف‌ها با توجه به کمیت و کیفیت موجود، وجود ندارد. به منظور دستیابی به امر تحول در نظام برنامه‌ریزی درسی تربیت معلم، الگوگیری از سایر رشته‌هایی که در عرصه کارورزی و دستیابی به اهداف این دوره موفق عمل کرده‌اند، ضروری به نظر می‌رسد؛ لذا با توجه به موفقیت فارغ‌التحصیلان پرستاری در عرصه عمل، الگوبرداری از روش ارائه برنامه پرستاری به منظور گذر از عرصه نظر به عمل در کارورزی دانشگاه فرهنگیان ایده‌ای نو و جالب توجه است.

نگاهی به تعداد واحدها و ساعات اختصاص یافته به دوره بالینی در رشته پرستاری، این نکته را مشخص می‌سازد که عمده برنامه مذکور رویکرد بالینی داشته و دانشجویان بیشتر دروس خود را عملی می‌گذرانند. قرار گرفتن در موقعیت عملی از یک سو و به کار بردن قدرت استدلال، تجزیه و تحلیل و تصمیم‌گیری از سوی دیگر، باعث ایجاد یادگیری معنی‌دار و بادوام در دانشجویان می‌گردد؛ چیزی که جای آن در کارورزی دانشگاه فرهنگیان خالی است.

در دوره پرستاری، سال سوم به کارآموزی اختصاص دارد. هدف از کارآموزی، رسیدگی به بیماران با حضور مربی و به دست آوردن توانایی‌های لازم در به کار بردن اندیشه و استقلال و نتیجه‌گیری سریع به منظور برخورد منطقی و صحیح با بیمار و طراحی عملیات پیشگیری و درمانی است. سال چهارم نیز به دوره کارآموزی در عرصه یا کارورزی باهدف توانمندسازی دانشجو در انجام کار مستقل پرستاری، تخصیص یافته است. دانشجویان با عنوان اینترشیپ^{۱۴} پرستاری وارد بخش می‌شوند و مربی پس از سپردن ایشان به بخش و با منتورینگ^{۱۵} پرستار مسئول، تمام کارهای بیمار تحویل گرفته شده، توسط دانشجو انجام می‌شود. این عمل با هدف استقلال در انجام کارهای پرستاری، کسب تجربه، به دست آوردن اعتماد به نفس، یادگیری در شرایط واقعی با حداکثر مسئولیت جهت تبدیل شدن به یک پرستار حرفه‌ای صورت می‌گیرد؛ اما دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان، در کارورزی ۱ و ۲، تنها به مشاهده تاملی و اجرای خرده‌فعالیت پرداخته و در دوران کارورزی ۳ و ۴ نیز تنها به تدریس بخش کوچکی از محتوای درسی می‌پردازند. در نتیجه به نظر می‌رسد که دانشجو معلم فارغ‌التحصیل دانشگاه فرهنگیان از کمیت و کیفیت علمی و تخصصی قابل توجهی در دوره کارورزی خود برخوردار نمی‌باشد.

در دوره کارآموزی پرستاری، کارآموزان موظف‌اند در بخش‌های مختلف حاضر شده و با عوامل و مسئولین و اجزای هر بخش بیمارستان آشنا شوند. کما آنکه در بخش سوم مبانی نظری سند تحول بنیادین آموزش و پرورش آورده شده است: برنامه‌ها باید کلیه دست‌اندرکاران امر تربیت در هر یک از سطوح، دوره‌ها یا انواع مدارس را متناسب با نیازها و وظایف حرفه‌ای خود آماده نماید. این برنامه‌ها باید مبتنی بر کسب تجربیات عملی و مطالعه موردی در موقعیت‌های پیچیده واقعی باشد. از طرفی همین فارغ‌التحصیلان دانشگاه فرهنگیان ممکن است در آینده سمت مدیر و معاون مدرسه

14. Intership
15. Mentoring

و یا حتی رئیس اداره آموزش و پرورش را عهده‌دار شوند؛ در نتیجه، آشنایی با سایر مسئولیت‌های سازمانی به جز دبیری، امری واجب برای موفقیت در آینده شغلی آنان محسوب می‌شود؛ بنابراین، برای این که بتوانند در هر یک از پست‌های سازمانی موجود در مدرسه یا اداره آموزش و پرورش به بهترین شکل ظاهر شوند، نیاز است تا در دوره کارروزی حین تحصیل در دانشگاه فرهنگیان، حداقل با ابتدایی‌ترین وظایف و مسئولیت‌های پست‌های سازمانی مذکور آشنا شده باشند. به علاوه، فارغ از بحث تدریس و آموزش، کسب مهارت‌های شغلی شامل اخلاق حرفه‌ای نیز از مواردی است که معلمان آینده باید در ضمن گذراندن واحدهای کارروزی و در حین برقراری ارتباط با پست‌های سازمانی بالاتر و پایین‌تر، با آن‌ها آشنایی پیدا کنند. اهمیت دانستن چگونگی ارتباط با سایر عوامل مدرسه و حدود مرز ارتباطات شغلی با همکاران، ضرورت آشنایی با سایر پست‌های سازمانی را تبیین می‌نماید؛ لذا اتخاذ رویکرد تأملی یا فکوره‌انه برای کارروزی در دانشگاه فرهنگیان، نقطه عطفی تاریخی در نظام تربیت معلم ایران است. تحولی که ایران را در ردیف بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته قرار می‌دهد (ملکی و همکاران، ۱۴۰۰).

در بخش اصول مؤلفه آماده‌سازی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش آورده شده است: نظام تربیت رسمی و عمومی باید از طریق تأسیس مدارس تجربی یا مدارس هم‌جوار دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، امکان کسب تجارب عملی و واقعی موردنیاز را برای مریبان فراهم نماید. باین حال جای افسوس است که هنوز برنامه‌ریزی‌های لازم برای تأسیس این مدارس اختصاصی، جهت فراهم آوردن بستری مناسب برای کارروزی دانشجومعلم، صورت نگرفته است.

پیشنهادهای

- ◆ دانشجو معلم، یک سال از دوره تحصیل خود (سال سوم) را به صورت کارآموزی و سال آخر (سال چهارم) را به صورت کارروزی بگذرانند.
- ◆ در دوره کارآموزی، دانشجومعلم زیر نظر استاد راهنما با محیط مدرسه و روش‌های تدریس آشنا شوند. در دوره کارروزی، دانشجومعلم زیر نظر استاد راهنما، اما با مداخله بسیار کم‌تر ایشان، به تدریس فعالانه در مدارس پیش‌فرض پیشنهادی با عنوان «مدارس تجربی یا مدارس آموزشی دانشگاه فرهنگیان» بپردازند.
- ◆ در انتهای دوره کارآموزی، جهت ورود دانشجومعلم به دوره کارروزی، آزمون سنجش صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمی از آنان به عمل آید. این دانشجومعلم در مدارس ویژه مذکور در بند قبل، حاضر می‌شوند و دو سال آخر تحصیلشان را به تدریس می‌پردازند و همین امر، به غنای بیش‌تر آن‌ها در امر تدریس، کمک می‌کند.
- ◆ به منظور این که دانشجومعلم قبل از ورود به عرصه شغلی و محیط کار، تجربه و مهارت لازم برای ارائه بهترین عملکرد را دارا باشند، در سال سوم (کارروزی ۱ و ۲)، به جای یک روز در هفته، دو روز در هفته در مدارس خود حاضر شده و به ازای هر ترم، ۴ واحد را تحت

عنوان «کارآموزی» بگذرانند و در این دوران، با حضور در مدارس به مشاهده فعال و کسب تجربه از معلم‌راهنما بپردازند و نیز در دو ترم پایانی تحصیل خود (کارورزی ۳ و ۴)، به‌جای دو روز حضور در مدارس در طول هر ترم، پنج‌روز در هفته در مدارس حاضر شوند و تعداد واحدهای دوره کارورزی به‌ازای هر ترم در سال آخر تحصیل از ۲ واحد به ۱۰ واحد افزایش یابد و در طول این دوره، دانشجومعلم‌ان به‌طور فعالانه به تدریس مستقل زیر نظر معلم‌راهنما بپردازند. بدین ترتیب دانشجومعلم‌ان در مجموع ۲۸ واحد کارورزی را در دو سال پایانی تحصیل خود می‌گذرانند.

◆ دانشجومعلم‌ان در سال سوم و در دوره کارآموزی، می‌بایست علاوه بر حضور در مدارس، با حضور در اداره محل خدمت خود، با شرح وظایف تمامی عوامل آن سازمان آشنایی پیدا کنند. همچنین، دانشجومعلم‌ان نباید تنها با وظایف خطیر عنوان سازمانی «معلم» آشنا شوند، بلکه باید با تمامی عناوین سازمانی یک مدرسه اعم از آموزشی، اجرایی، اداری، و... آشنا شده و وظایف و مسئولیت‌های هر یک را فراگیرند. برای مثال دانشجومعلم رشته آموزش زیست‌شناسی، علاوه بر حضور در کلاس درس زیست‌شناسی، با حضور در دیگر پایه‌ها و کلاس‌های مختلف درسی، با چگونگی تدریس در کلاس درس فیزیک، شیمی، ریاضی، ادبیات فارسی، زبان انگلیسی و سایر دروس و نیز با پست‌های سازمانی مدیریت، معاونت و ... و حتی با عناوین سازمانی اداره آموزش و پرورش محل خدمت خود آشنا شود.

◆ دانشجومعلم‌ان می‌بایست در سال آخر تحصیل و در ضمن دوره کارورزی، تنها در رشته اختصاصی خود به تدریس فعالانه و کسب تجربه به‌صورت تخصصی بپردازند؛ درست همان‌گونه که کارورزان رشته پرستاری در دوره کارورزی خود به‌صورت فعالانه و بدون مداخله استاد راهنما (منتور^{۱۶}) به فعالیت در بخش‌های مختلف بیمارستان می‌پردازند.

◆ بهتر آن است که کارورزان دانشگاه فرهنگیان دو سال آخر تحصیل خود را به‌صورت مستمر در مدارس حضور فعال داشته باشند؛ بدین معنا که می‌توان در یک سال تحصیلی، تدریس دروس مرتبط با رشته تخصصی را در پایه‌های مختلف تحصیلی میان کارورزان هر مدرسه تقسیم نمود و چه‌بسا بتوان با در نظر گرفتن حق نمره دهی به دانش‌آموزان برای کارورزان مذکور، از حضور دائمی معلم‌راهنما در کلاس درس چشم‌پوشی کرده و تنها نظارت بر فرایند تدریس کارورزان را به ایشان سپرد.

◆ توصیه می‌گردد هرچه زودتر نسبت به تأسیس مدارس آموزشی دانشگاه فرهنگیان اقدام شود. چنانچه مدارس آموزشی تربیت‌معلم (مشابه با بیمارستان‌های آموزشی دانشگاه‌های علوم پزشکی)، همانند مدارس عادی (مشابه با بیمارستان‌های ارائه‌دهنده خدمات درمانی) چارت آموزشی داشته و سازماندهی شده باشند. این مدارس آموزشی باید به‌صورت پایلوت^{۱۷} (طرح آزمایشی) اداره شوند؛ یک الی دو مرکز در شهر تهران برای تحقق این امر کافی به نظر می‌رسد. این مدارس ویژه باید محل حضور معلمین راهنما و اساتید دانشگاه فرهنگیان باشد تا طبق

16 . Mentor

17 . Pilot

فرایند مشابه‌سازی با دانشگاه‌های علوم پزشکی، کارورزان کلاس‌های درسی خود را در روزهای خاصی از هفته و در محل این مدارس ویژه برگزار نمایند. ♦ به‌منظور تشویق خانواده‌ها جهت سوق دادن دانش‌آموز خود به تحصیل در این مدارس، می‌بایست حمایت‌هایی از جمله تحویل رایگان کتب درسی به دانش‌آموزان محصل در مدارس مذکور، به آن‌ها عرضه شود.

منابع:

- آقازاده، احمد (۱۳۹۷). آموزش و پرورش تطبیقی. تهران: سمت.
- احسانی تیلمی، سلمی؛ زارعی کیانرس، ابراهیم و سید حسینی، مریم (۱۳۹۵). بررسی ضرورت به‌کارگیری رویکرد آموزش معلم پژوهش‌محور در تربیت‌معلم. راهبردهای نوین تربیت‌معلم، ۲(۳)، ۹۷-۱۱۰.
- احمدی، غلامعلی؛ اصفهانی، کرم و درویشی، علی (۱۳۹۴). نقش آموزش در توسعه پایدار و آموزش توسعه‌ای. سومین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در مدیریت، اقتصاد و حسابداری، ترکیه، استانبول.
- ایران‌نژاد، منصوره؛ صفرنواده، مریم؛ موسی‌پور، نعمت‌الله؛ اظه‌ری، محبوبه و محمدشفیعی، عبدالسعید (۱۳۹۹). تجربه زیسته استادان راهنمای برنامه جدید کارروزی تربیت‌معلم ایران. نظریه و عمل در برنامه درسی، ۸(۱۵)، ۳۶-۵.
- برهانزهی، خلیل؛ ابراهیمی ریگی، زهرا؛ یزدان‌پرست، الناز؛ حسین‌بر، محسن و ابراهیمی ریگی، هاجره (۱۴۰۰). بررسی میزان ارائه مسئولیت به دانشجویان کارروزی در عرصه پرستاری از دیدگاه دانشجویان، مربیان و پرسنل بیمارستان‌های شهر کرمان در سال ۱۳۹۷. راهبردهای آموزش در علوم پزشکی، ۱۴(۲)، ۳۹-۴۸.
- جعفری کمانگر، فاطمه و احسانی تیلمی، سلمی (۱۳۹۹). ارزیابی کیفیت اجرای برنامه کارروزی در دانشگاه فرهنگیان استان مازندران. مطالعات آموزشی و آموزشگاهی، ۹(۴)، ۲۶۱-۲۸۹.
- جهان‌پور، فائزه؛ عضدی، پرویز و واحدپرست، حکیمه (۱۳۹۱). درک دانشجویان پرستاری از یادگیری در بخش‌های مراقبت‌های ویژه نوزادان با استفاده از رویکرد ژورنال‌نویسی بازاندیشانه. آموزش مجازی در علوم پزشکی، ۳(۲)، ۱۷-۲۳.

حجازی، اسد و بختیاری، ابوالفضل. (۱۳۹۹). مطالعه تطبیقی برنامه درسی کارورزی تربیت معلم در کشورهای ایران، استرالیا و سنگاپور. آموزش و پرورش تطبیقی، ۴(۱)، ۱۰۴۶-۱۰۲۴.

حسینی نارنج باغی، صغری؛ ولی زاده، لیلا و باقریه، فرزانه (۱۳۹۶). بررسی تطبیقی برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد رشته پرستاری مراقبتهای ویژه نوزادان ایران و دانشگاه پنسیلوانیا آمریکا. مجله پرستاری و مامایی، ۱۵(۷)، ۵۲۳-۵۱۴. خروشی، پوران (۱۳۹۹). رویکرد سازنده گرایی و برنامه درسی کارورزی دانشگاه فرهنگیان. مطالعات کارورزی در تربیت معلم، ۱(۲)، ۳۰-۹.

دهقان نژاد، جواد؛ حیدرپور دامن آباد، ژیلا؛ ولی زاده، لیلا؛ روشنگر، فریبرز و داداش زاده، عباس (۱۳۹۸). مقایسه تطبیقی برنامه درسی مقطع کارشناسی ارشد پرستاری اورژانس ایران و آمریکا. آموزش در علوم پزشکی، ۱۹، ۶۶-۵۴.

رضایی، مریم؛ احمدی، غلامعلی؛ امام جمعه، سید محمدرضا و نصری، صادق (۱۳۹۶). بررسی میزان توجه به آموزش برای توسعه پایدار در برنامه درسی علوم تجربی دوره ابتدایی. علوم تربیتی، ۲۴(۲)، ۶۸-۴۹.

ریاضی، سپند؛ علی عسگری، مجید؛ حسینی خواه، علی و دهقان نیری، ناهید (۱۳۹۹). بررسی شکافها و نیازها در برنامه درسی دوره کارشناسی پرستاری در ایران: پیش درآمدی بر طراحی الگوی برنامه درسی مبتنی بر شایستگی. پیش، ۱۹(۲)، ۱۵۸-۱۴۵.

سجادی، سیده اعظم؛ مختاری نوری، جمیله و نظام زاده، مریم (۱۳۹۵). بررسی تطبیقی نظام آموزشی مقطع کارشناسی پرستاری در ایران و ژاپن. تعالی بالینی، ۴(۲)، ۹۹-۸۱.

سند تحول بنیادین آموزش و پرورش (۱۳۹۰). وزارت آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران.

شیرازی، علی (۱۳۹۲). مدیریت آموزشی: تئوری، تحقیق و کاربرد. تهران: مؤسسه کتاب مهربان نشر.

صحبت لو، علی (۱۳۹۹). واکاوی نقش و جایگاه درس کارورزی در اسناد بالادستی دانشگاه فرهنگیان. مطالعات کارورزی در تربیت معلم، ۱(۲)، ۶۸-۵۳.

صفر علیخوانی، الناز (۱۳۹۲). تعریف پرسپکتورشیپ. دانشگاه علوم پزشکی تبریز، دانشکده پرستاری و مامایی، برگرفته از لینک

<https://nursing.tbzmed.ac.ir/Page/600/%D%8AA%D%8B%9D%8B%1DB8%C%D%-81%9D%9BE%D%8B%1D%8B%3D%9BE%D%8AA%D%88%9D%8B%1D%8B%4DB8%C%D%9BE.html>

عبدالخانی، علی و عبدالخانی، سکینه (۱۳۹۶). بررسی تطبیقی کارورزی در دانشگاه فرهنگیان با برنامه دوره بالینی دکتری عمومی پزشکی. سومین همایش ملی تربیت معلم، شیراز.

عرب زاده، عبدالرضا؛ حسینی، سید رسول و اولادیان، معصومه (۱۴۰۰). تبیین راهبردها و پیامدهای تحقق نظام کارورزی مبتنی بر تربیت معلم فکور در دانشگاه فرهنگیان. رهبری و مدیریت آموزشی، ۱۵(۱)، ۱۸۸-۱۶۵.

عظیمی، محمد (۱۳۹۹). بررسی محتوا و نحوه یادگیری درس کارورزی از دیدگاه اساتید و دانشجویان دانشگاه فرهنگیان. مطالعات کارورزی در تربیت معلم، ۱(۲)، ۹۸-۸۵.

فرخی، افروز و طاطاری، علیرضا (۱۳۹۹). کارورزی و تأثیر آن بر توانمندسازی دانشجو معلمان. پویا در آموزش علوم انسانی دانشگاه فرهنگیان، ۶(۲۱)، ۱۴-۱.

قوانین و ضوابط حضور در کارآموزی عرصه پرستاری (ویژه دانشجویان ترم ۷ و ۸ کارشناسی پرستاری). (۱۳۹۶).

دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، دانشکده پرستاری و مامایی.

کریمی مونقی، حسین و یزدی مقدم، حمیده (۱۳۹۳). الگومداری و منتورینگ (مربیگری) در آموزش پرستاری: یک مطالعه مروری. پژوهش در آموزش علوم پزشکی، ۶(۱)، ۷۱-۵۹.

ملکی، صغری؛ احمدی، غلامعلی؛ مهرمحمدی، محمود و امام‌جمعه، سید محمدرضا (۱۴۰۰). ارزیابی برنامه کارورزی دانشگاه فرهنگیان. پژوهش در تربیت‌معلم، ۴(۴)، ۹۸-۶۳.

نیک‌بخت نصرآبادی، علیرضا؛ لطیفی، معصومه و جواهرزاده، نیلوفر (۱۳۹۱). تجارب دانشجویان پرستاری از کارورزی در عرصه اورژانس: یک مطالعه کیفی. مجله پرستاری و مامایی، ۱۰(۴)، ۵۷۹-۵۷۲.

هدایتی، علی اصغر و زینالی، صادق (۱۳۸۷). سلامت؛ محور توسعه پایدار (نامه به سردبیر). پایش، ۸(۱)، ۹۵-۹۳.

A comparative study of the internship of the continuous bachelor's degree in biology education at Farhangian University with the clinical program of the continuous bachelor's degree in nursing

Hosseyn Salman nezhad *¹ Haṣṭi Pourbabaee Hasan saraee², Maryam Darjazani³, Atefeh Shafi'zadeh Samakoush⁴

Abstract

The competence of any educational system depends on the quality of the teachers of that society as the competence of the teachers of that system depends on the quality of the educational system. One of the most important tasks of Farhangian University is to create professional teaching skills in students, which are in the form of theoretical courses and the other parts of which are related to internships and skills training. In this case, a comparative study and comparison of internship curriculum in Farhangian University and the field of continuous bachelor of nursing (objectives, content, location and evaluation method) has been done and the results show that in the curriculum planning system, in order to achieve the goals of Farhangian University about training efficient teachers, modeling in other disciplines can be helpful. Considering the success of nursing graduates in the field of practice, as well as the equality of the duration of study in these two fields, it seems that modeling of this field and the method of presenting a clinical curriculum in order to move from field of theory to practice in internship, is necessary.

Keywords: internship, Farhangian University, biology education, nursing, comparative comparison.

1. Faculty member of Farhangian University, Shahid Sharafat college of Tehran. salmannezhad@hotmail.com
2. B.S student of Biology Teaching, Shahid Sharafat college of Tehran. Tehran, Iran.
3. B.S student of Biology Teaching, Shahid Sharafat college of Tehran. Tehran, Iran.
4. B.S student of Biology Teaching, Shahid Sharafat college of Tehran. Tehran, Iran.